This Question Paper contains 8 printed pages.
(Sections - A, B, C & D)

Sl.No. 125732

10 (E)

(MARCH/APRIL, 2022)

Time : 3 Hours] ***[Maximum Marks :80***

Instructions :

1) **Write in a clear and legible handwriting.**
2) **This question paper has four Sections A, B, C & D and Question Numbers from 1 to 54.**
3) **All questions are compulsory. There are only internal options.**
4) **The numbers to the right represent the marks of the question.**
5) **Draw neat diagrams wherever necessary.**
6) **New sections should be written in a new page. Write the answers in numerical order.**
7) **Question number 54 of section-D is of map filling. It is a compulsory question. only for the blind candidates separate question are given.**

SECTION - A

Answer the following objective questions as required. (1 mark each) **[24]**

Match the following **[5]**

	(A)		(B)
1)	Ambaji	(A)	Bhavnath fair
2)	Girnar	(B)	Bhadarvi poonam fair
3)	Dholka	(C)	Jari Work
4)	Surat	(D)	Vallabhi university
5)	Patan	(E)	Vautha fair
		(F)	Nalanda University

State whether the following statements are True or False:

6) Acharya Nagarjuna learned Buddhist of Nalanda university. [1]

7) Generally available resources are known as easily available resources. [1]

8) Rain is the original source of water on earth. [1]

9) Labour is a non-living factor of production. [1]

10) Terrorism is just a national problem. [1]

Fill in the blanks with the correct option given in the brackets.

11) _____ book is written by Maharshi Charak. [1]
(Charak Samhita, Shushrut Samhita, Vagbhata Samhita)

12) Elephanta Caves are situated in _____ state of India. [1]
(Andhra Pradesh, Maharashtra, Gujarat)

13) ____ state gets maximum solar energy in India. [1]
(Maharashtra, Gujarat, Kerala)

14) _____ is main economic activity of developing countries. [1]
(Agriculture, Trade, Industry)

15) ____ country has the lowest human development index. [1]
(Norway, Niger, Brazil)

Write the answer by choosing the correct option from the following:

16) Which of the following statement is not correct. [1]

(A) India proved the feeling of "Vasudhaiva Kutumbakam" in the world.

(B) "I am proud to say that I represent the religion that has taught the lesson of compassion and brotherhood to the world!" Swami Vivekananda.

(C) Indian who believed in tolerance and universal brotherhood even welcomed Dutch and Britishers.

(D) Ancient Indian torch bearers stressed upon economic unity of India.

17) This type of soil is found in the valley and sloppy regions of Himalaya at an altitude of about 2700 to 3000 metres. It's layer is very thin and under developed. What type of soil is it? [1]

(A) Laterite (B) Mountain

(C) Marshy (D) Red

18) Connect the following multi purpose projects with the beneficiary states and select the correct order: [1]

(1) Bhakra Nangal (A) Bihar

(2) Kosi (B) Punjab

(3) Nagarjuna Sagar (C) Gujarat

(4) Narmada (D) Andhra Pradesh

(A) (1-B), (2-A), (3-C), (4-D)

(B) (1-B), (2-A), (3-D), (4-C)

(C) (1-D), (2-C), (3-B), (4-A)

(D) (1-C), (2-D), (3-A), (4-B)

19) When was the world trade organisation established? [1]

(A) 8-8-1995 (B) 8-3-1995

(C) 1-1-1995 (D) 21-4-1995

20) Naxalist movement in India was originated in which village of West Bengal? [1]

(A) Naxal bari (B) Uttar bari

(C) North bari (D) Uttar purva

Answer the following questions in one or two words.

21) Where do the ropeways located in Gujarat? [1]

22) Which Indian state has the lowest poverty rate? [1]

23) When is the "World Elderly day" celebrated? [1]

24) The first "Earth Conferance 1972" was organised in which city of Sweden? [1]

SECTION - B

Question No. 25-37 there are 13 questions answer any 9 questions in 15 to 35 words. (each question carries 2 marks) **[18]**

25) What comprises the natural heritage of India. **[2]**

26) Explain the reference for which the following statement is made. **[2]**

"પડી પટોળે ભાત, ફાટે પણ ફીટે નહિ"

27) Write about the following words: **[2]**

(1) Kumin (2) Garba

28) Name the pioneers of vastushastra who had contributed immensely to ancient Indian vastushastra. **[2]**

29) Which museums are situated in Gujarat? **[2]**

30) State the importance of multipurpose projects. **[2]**

31) Mention the utility of copper. **[2]**

32) State the major places in India where iron is available. **[2]**

33) 1) I am known as "Silicon valley of India" Who am I? **[2]**

2) I am called "Sun rise industries". Who am I?

34) Mumbai and Ahmedabad become the centre for cotton and textile Industry explain. **[2]**

35) What is internal trade? Explain with example. **[2]**

36) Define : **[2]**

1) Per-capita income

2) Non-economic activity

37) Which steps have been taken to conserve environment. **[2]**

SECTION - C

Question No. 38 to 46 there are 9 questions answer any six in 60 to 80 words.[18] (each question carries 3 marks.)

38) Mark and list the places of cultural heritage of India in Gujarat, Maharashtra, Uttar Pradesh on the basis of given map of India. [3]

39) Names of famous persons related to ancient Indian universities like Nalanda, Takshashila, Varanasi and Vallabhi are given in the box below match and write as they related. [3]

→ Mahavir Swami	→ Bhagwan Buddha	→ Kumar Gupta
→ Grammarian panini	→ Chandragupta Maurya	→ Acharya Gunmati
→ Adi Shankaracharya	→ Chinese traveller Itsingh	→ Chinese traveller Hiuen-Tsang
→ Acharya Sthirmati	→ Chaitanya Mahaprabhu	→ Politician Kautilya

40) Write about architectural style of Taj Mahal. [3]

41) What is soil erosion and how to prevent them? [3]

42) Explain the reasons for the distruction of wild life. [3]

43) What is poverty? What are the characteristics of people living below poverty line? [3]

44) Write the types and ways of consumer exploitation. [3]

45) Explain the difference between rebellion and terrorism. [3]

46) Write the reasons for gender inequality in India. [3]

SECTION - D

Question No. 47 to 53 seven questions are given. Answer any four in 120-150 words.(each question carries 4 marks) [20]

No 54 is compulsory

47) On the basis of text book chapter 3 following table is given. Draw a similar table in your answer book and list any three monuments and their place. [4]

Example: Masjids in Gujarat

Masjid	Place
(1) Jama Masjid	Ahmedabad

No.	Temples in Gujarat	Place	No.	Jain Mandir in Gujarat	Place
1			1		
2			2		
3			3		

No.	Step wells in Gujarat	Place	No.	Caves in Gujarat	Place
1			1		
2			2		
3			3		

48) Write a note on discoveries made by Aryabhatta in mathematics. **[4]**

49) Give the difference between

Kharif Crop- Rabi Crop **[4]**

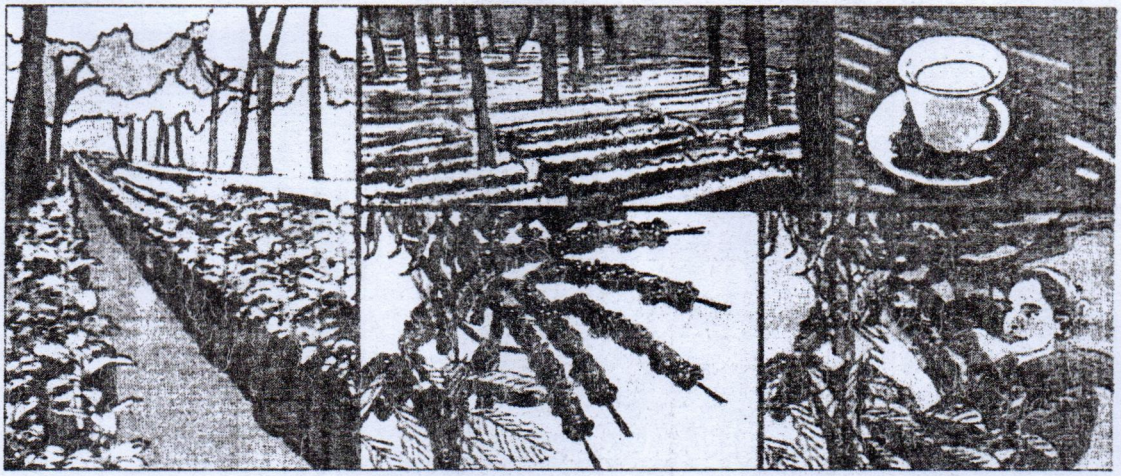
50) Identify the following crops in the pictures given and write a note on these crops with reference to (temperature, soil, rain and producing state.) **[4]**

1)

and

2)

51) Explain the types of unemployment. **[4]**

52) Write the full form of the following and name the products where they used. **[4]**

ISI, FPO, MPO, HACCP

53) What do you mean by child labour? Where do you found the child labour? State the remedies to abolish child labour. **[4]**

54) Show the following places with proper symbols at their proper places in the given outlined map of India. **[4]**

(1) Desert soil

(2) Gir National park

(3) Textile Industry (Mumbai)

(4) Tea producing states

For Blind Candidates:

(1) Where do we found desert soil?

(2) Gir National park is situated in which state of India?

(3) Which is the main centre for cotton textile Industry in Maharashtra?

(4) Which is the main tea producing state in India.

⊖⊖⊖

This Question Paper contains 8 printed pages.
(Sections - A, B, C & D)

Sl.No. 772022

10 (G)

(MARCH/APRIL, 2022)

Time : 3 Hours] ***[Maximum Marks : 80***

સૂચનાઓ :

1) સ્પષ્ટ વંચાય તેવું હસ્તલેખન જાળવવું.
2) આ પ્રશ્નપત્રમાં ચાર વિભાગ A, B, C અને D છે. તથા 1 થી 54 પ્રશ્નો છે.
3) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. આંતરિક વિકલ્પો આપેલા છે.
4) પ્રશ્નની જમણી બાજુમાં અંક તેના ગુણ દર્શાવે છે.
5) સૂચના પ્રમાણે આકૃતિઓ સ્વચ્છ, સ્પષ્ટ અને પ્રમાણસર દોરવી.
6) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો. પ્રશ્નોના જવાબ ક્રમમાં લખવા.
7) પ્રશ્ન - 54 નકશાપૂર્તિ ફરજિયાત છે. તેમાં ફક્ત અંધ વિદ્યાર્થીઓ માટે અલગ પ્રશ્નો છે.

વિભાગ – A

નીચે આપેલા પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ લખો 24 પ્રશ્નો હેતુલક્ષી. (દરેકનો 1 ગુણ) **[24]**

- **યોગ્ય જોડકાં જોડો.** **[5]**

(A)	(B)
1) અંબાજી	(A) ભવનાથનો મેળો
2) ગિરનાર	(B) ભાદરવી પૂનમનો મેળો
3) ધોળકા	(C) જરીકામ
4) સુરત	(D) વલભી વિદ્યાપીઠ
5) પટણા	(E) વૌઠાનો મેળો
	(F) નાલંદા વિદ્યાપીઠ

- **નીચેના વિધાનો ખરાં કે ખોટાં છે. તે જણાવો.**

6) નાલંદા વિદ્યાપીઠના બૌધ્ધ આચાર્યનાગાર્જુન હતા? [1]

7) સામાન્ય પણે મળી આવતા સંસાધનોને સામાન્ય સુલભ સંસાધન કહે છે? [1]

8) પૃથ્વી પર જળ સંસાધનનો મુખ્ય સ્ત્રોત ''વૃષ્ટિ'' છે? [1]

9) શ્રમ એ ઉત્પાદનનું નિર્જીવ સાધન છે? [1]

10) આંતકવાદ એ જે તે દેશનીજ સમસ્યા છે? [1]

- **યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પુરો.**

11) મહર્ષિચરકે ..... ગ્રંથ લખ્યો હતો? [1]
(ચરકસંહિતા, સુશ્રુતસંહિતા, વાગ્ભટ્ટ સંહિતા)

12) એલિફન્ટાની ગુફા ..... રાજ્યમાં આવેલી છે? [1]
(આંધ્રપ્રદેશ, મહારાષ્ટ્ર, ગુજરાત)

13) ..... રાજ્ય દેશમાં સૌથી વધુ સૌરઊર્જા મેળવતું રાજ્ય છે? [1]
(મહારાષ્ટ્ર, ગુજરાત, કેરળ)

14) વિકાસશીલ દેશોની મુખ્ય આર્થિક પ્રવૃત્તિ ..... છે. [1]
(ઉદ્યોગ, વ્યાપાર, ખેતી)

15) નીચેના દેશોમાં સૌથી નિમ્ન માનવવિકાસ આંક ધરાવતો દેશ ..... છે? [1]
(નોર્વે, નાઈઝર, બ્રાજીલ)

- **યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી M.C.Q. ના જવાબ આપો.**

16) નીચેનામાંથી ક્યું વિધાન સાચું નથી? [1]

(A) ભારતે 'વસુધૈવકુટુંબકમ્' ની ભાવનાને વિશ્વમાં સાકાર કરી છે.

(B) મને કહેતાં ગર્વ થાય છે. કે જે ધર્મનો હું પ્રતિનિધિ છું તે ધર્મે જગતને સહિષ્ણુતા અને વિશ્વબંધુત્વના પાઠો શીખવ્યા છે? સ્વામી વિવેકાનંદ

(C) ડચ અને અંગ્રેજોને પણ સહિષ્ણુતા અને વિશ્વબંધુત્વમાં માનતી ભારતની પ્રજાએ આવકાર્યા

(D) પ્રાચીન ભારતના જ્યોતિર્ધરોએ ભારતની આર્થિક એકતા પર ભાર મૂક્યો હતો.

17) આ જમીન હિમાલયની ખીણો અને ઢોળાવોના ક્ષેત્રોમાં 2700 મીટર થી 3000 મીટર સુધીની ઊંચાઈ પર જોવા મળે છે. તેનું સ્તર પાતળું અને અપરિપક્વ છે. તે કયા પ્રકારની જમીન છે? [1]

(A) લેટેરાઈટ (B) પર્વતીય

(C) દલદલ (D) લાલ

18) નીચેની બહુહેતુક યોજનાઓને તેના લાભાન્વિત રાજ્યની સાથે જોડી ક્રમ પસંદ કરો. [1]

(1) ભાખરા – નાંગલ	(A) બિહાર
(2) કોસી	(B) પંજાબ
(3) નાગાર્જુન સાગર	(C) ગુજરાત
(4) નર્મદા	(D) આંધ્રપ્રદેશ

(A) (1 - B), (2 - A), (3 - C), (4 - D)

(B) (1 - B), (2 - A), (3 - D), (4 - C)

(C) (1 - D), (2 - C), (3 - B), (4 - A)

(D) (1 - C), (2 - D), (3 - A), (4 - B)

19) વિશ્વ વ્યાપાર સંગઠનની સ્થાપના ક્યારે થઈ હતી? [1]

(A) તા – 8-8-1995 (B) તા – 8-3-1995

(C) તા – 1-1-1995 (D) તા – 21-4-1995

20) ભારતમાં નક્સલવાદી આંદોલનનો ઉદ્‌ભવ પં.બંગાળના કયા વિસ્તારમાંથી થયો હતો? [1]

(A) નક્સલબારી (B) ઉત્તરબારી

(C) નોર્થબારી (D) ઉત્તર-પૂર્વ

• **નીચેના પ્રશ્નોના એક-બે વાક્યોમાં ઉત્તર લખો.**

21) ગુજરાતમાં રોપ-વે કઈ કઈ જગ્યાએ આવેલા છે? [1]

22) ભારતમાં સૌથી ઓછી ગરીબી ધરાવતું રાજ્ય કયું કયું છે? [1]

23) 'વિશ્વ વૃધ્ધદિનની' ઊજવણી કઈ તારીખે થાય છે? [1]

24) 1972 માં સ્વીડનના ક્યાં શહેરમાં પ્રથમ વખત 'પૃથ્વી-પરિષદ' નું આયોજન પર્યાવરણની સુરક્ષા માટે યોજાયું હતું. [1]

વિભાગ – B

- **નીચે આપેલા પ્રશ્નોના માગ્યામુજબ જવાબ આપો. 13 (તેર) માંથી કોઈપણ 9 (નવ) (દરેકના 2 ગુણ) પ્રશ્નક્રમાંક 25 થી 37 ના આશરે 15 થી 35 શબ્દોમાં જવાબ આપો.** **[18]**

25) પ્રાકૃતિક વારસામાં કઈ કઈ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે. જણાવો? **[2]**

26) 'પડી પટોળે ભાત, ફાટે પણ ફીટે નહિ' આ કહેવતને કોની સાથે સરખાવેલ છે. તેનું નામ જણાવી વર્ણન કરો. **[2]**

27) નીચે આપેલ શબ્દોનો પરિચય આપો. **[2]**

(1) કુમીન (2) ગરબા

28) પ્રાચીન ભારતના વાસ્તુશાસ્ત્રમાં કયા વિદ્વાનોનું અનોખું પ્રદાન રહ્યું છે? **[2]**

29) ગુજરાતમાં આવેલા મુખ્ય સંગ્રહાલયના નામ જણાવો. **[2]**

30) બહુહેતુક યોજનાનું મહત્ત્વ જણાવો? **[2]**

31) તાંબાના ઉપયોગો જણાવો? **[2]**

32) ભારતમાં લોખંડના મુખ્ય પ્રાપ્તિ સ્થાનો જણાવો? **[2]**

33) મને ઓળખો : **[2]**

(1) મને ભારતની 'સિલિકોનવેલી' કહે છે?

(2) મને સનરાઈઝ ઈન્ડ્રસ્ટ્રીઝ (Sunrise Industries) પણ કહે છે?

34) મુંબઈ અને અમદાવાદમાં સુતરાઉ કાપડ ઉદ્યોગ કેન્દ્રિત થયો છે? સમજાવો? **[2]**

35) આંતરિક વ્યાપારનો અર્થ ઉદાહરણ સહિત સમજાવો? **[2]**

36) સંકલ્પના સમજાવો. **[2]**

(1) માથાદીઠ આવક

(2) બિન આર્થિક પ્રવૃતિ

37) પર્યાવરણની સુરક્ષા માટે લેવાયેલાં પગલાં જણાવો. **[2]**

વિભાગ – C

- **પ્રશ્ન ક્રમાંક 38 થી 46 ના જવાબ આશરે (60 થી 80) શબ્દોમાં લખો. 9 (નવ) માંથી કોઈપણ 6 (છ) ના જવાબ લખો. (દરેકના 3 ગુણ)** **[18]**

38) નીચે આપેલા ભારતના નકશાના આધારે ગુજરાત, મહારાષ્ટ્ર અને ઉત્તરપ્રદેશ, માં આવેલા સાંસ્કૃતિક વારસાનાં સ્થળોની યાદી બનાવો. **[3]**

39) નીચે આપેલા ચોરસ બોક્ષમાં ભારતની પ્રસિધ્ધ વિદ્યાપીઠો (1) નાલંદા (2) તક્ષશિલા (3) વારાણસી અને (4) વલભી વિદ્યાપીઠ સાથે જોડાયેલ કેટલીક મહાન વ્યક્તિઓના નામ આપેલા છે. જે અહીં આ નામ આડા-અવળાં મૂકેલા છે. જેને વિદ્યાપીઠ મુજબ સાચા ગોઠવીને ફરીથી લખો. [3]

→ મહાવીર સ્વામી	→ ભગવાન બુધ્ધ	→ કુમાર ગુપ્ત
→ વ્યાકરણશાસ્ત્રી પાણિનિ	→ ચંન્દ્રગુપ્ત મૌર્ય	→ આચાર્ય ગુણમતિ
→ આદ્દિશંકરાચાર્ય	→ ચીની પ્રવાસી ઈત્સિંગ	→ ચીની પ્રવાસી યુઅન-સ્વાંગ
→ આચાર્ય સ્થિરમતિ	→ ચૈતન્ય મહાપ્રભુ	→ રાજનિતિજ્ઞ કૌટિલ્ય

40) તાજમહેલ વિષે ટૂંકનોંધ લખો. [3]

41) જમીન ધોવાણ એટલે શું? જમીન ધોવાણ અટકાવવાના ઉપાયો જણાવો? [3]

42) વન્યજીવોનાં વિનાશનાં કારણો જણાવો? [3]

43) ગરીબી રેખા નીચે જીવતા લોકોમાં કયાં કયાં લક્ષણો જોવા મળે છે? [3]

44) ગ્રાહકોનું કયાં કયાં પ્રકારે શોષણ થાય છે? [3]

45) બળવાખોરી અને આંતકવાદ વચ્ચેનો તફાવત સમજાવો. [3]

46) ભારતમાં સ્ત્રી-પુરુષોની અસમાનતાનાં કારણો જણાવો? [3]

વિભાગ – D

- **પ્રશ્ન ક્રમાંક 47 થી 53 પ્રશ્નના આશરે 120 થી 150 શબ્દોમાં સવિસ્તાર જવાબ લખો 7 (સાત) માંથી કોઈપણ 4 (ચાર) પ્રશ્નોના જવાબ લખો. (દરેકના ચાર ગુણ) અને નકશાનો પ્રશ્ન નં. 54 ફરજિયાત છે. પ્રશ્નન નં 54 તમને આપેલ ભારતના રેખાંકિત નકશામાં નીચેના સ્થાન દર્શાવો. ચાર સ્થળો યોગ્ય સ્થળે દર્શાવો. (દરેકનો એક ગુણ કુલ ગુણ 4 છે)** **[20]**

47) પ્રકરણ–3 ના આધારે એક કોષ્ટક આપેલ છે. આનમૂના મુજબ ઉત્તરવહીમાં કોષ્ટક બનાવીને માગ્યા મુજબ ગુજરાતના શિલ્પ–સ્થાપત્યના સ્થળો નામ સાથે ત્રણ ક્રમ સુધી યાદી બનાવીને લખો. **[4]**

ઉદાહરણ: ગુજરાતની મસ્જિદ

(1) જામા મસ્જિદ – અમદાવાદ

ક્રમ	ગુજરાતના મંદિરો	સ્થળ	ક્રમ	ગુજરાતના જૈન મંદિરો	સ્થળ
1			1		
2			2		
3			3		

ક્રમ	ગુજરાતની વાવ	સ્થળ	ક્રમ	ગુજરાતની ગૂફાઓ	સ્થળ
1			1		
2			2		
3			3		

48) ગણિત શાસ્ત્ર ક્ષેત્રે આર્યભટ્ટે કરેલી શોધો વિશે નોંધ લખો. **[4]**

49) તફાવત સમજાવો – ખરીફપાક અને રવિપાક **[4]**

50) નીચે કૃષિના બે પાકોના ચિત્રો દર્શાવેલ છે. તે પાકને ઓળખી પાકનું નામ જણાવો. અને નીચેના મુદ્દા આધારીત માહિતી આપો. **[4]**

(તાપમાન, વરસાદ, જમીનની અનુકુળતા, ઉત્પાદક રાજ્યો)

(1)

તથા

(2)

51) બેરોજગારીના પ્રકારો સમજાવો. [4]

52) ISI, FPO, MPO અને HACCP આ ચારે માર્કાના પુરુ નામ લખી આ માર્કાનો ઉપયોગ કઈ વસ્તુઓ માટે થાય છે. તે જણાવો? [4]

53) બાળમજૂરી એટલે શું? ભારતમાં બાળમજૂરી ક્યાં ક્ષેત્રોમાં જોવા મળે છે. તે જણાવી બાળમજૂરીના કારણો જણાવો? [4]

54) તમને આપેલા ભારતના રેખાંકિત નક્શામાં નીચેના સ્થાન દર્શાવો. [4]

1) રણ પ્રકારની જમીન
2) રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન-ગીર
3) સુતરાઉ કાપડ ઉદ્યોગનું એક કેન્દ્ર-મુંબઈ
4) ચા પકવતો કોઈ એક પ્રદેશ

<u>ફક્ત અંધ ઉમેદવારો માટે.</u>

1) રણ પ્રકારની જમીન ક્યાં આવેલી છે?
2) ગીર રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન કયા રાજ્યમાં આવેલું છે?
3) મહારાષ્ટ્રમાં સુતરાઉકાપડ ઉદ્યોગનું મુખ્ય કેન્દ્ર કયું છે?
4) ભારતમાં ચાનું સૌથી વધારે ઉત્પાદન કયા રાજ્યમાં થાય છે?

♦♦♦♦

This Question Paper contains 8 printed pages.
(Sections - A, B, C & D)

Sl.No. 26072

10 (H)

(MARCH/APRIL, 2022)

Time : 3 Hours] ***[Maximum Marks : 80***

सूचनाएँ :

1) हस्तलेखन को स्पष्ट लिखिए।

2) इस प्रश्नपत्र में चार विभाग हैं A, B, C और D एवं कुल 1 से 54 प्रश्न हैं।

3) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं, आंतरिक विकल्प दिये गये हैं।

4) दाहिनी ओर प्रश्न के अंक दिये गए हैं।

5) सूचना के अनुसार आकृतियाँ स्वच्छ, स्पष्ट और उचित प्रमाण में बनाएँ।

6) नया विभाग नये पन्ने पर लिखिए। प्रश्नों के उत्तर क्रमानुसार दीजिए।

7) प्रश्न 54 नक्शापूर्ति का है । उसमें अंध विद्यार्थी के लिए अलग प्रश्न हैं।

विभाग – A

निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर मांग के आधार पर लिखिए। (प्रत्येक के 1 अंक) [24]

- योग्य जोड़े बनाइए। [5]

'अ'	'ब'
1) अंबाजी	(A) भवनाथ का मेला
2) गिरनार	(B) भादरवी (भादों पूनम का मेला)
3) धोलका	(C) जरीकाम
4) सूरत	(D) वल्लभी विद्यापीठ
5) पाटण	(E) वैठा का मेला
	(F) नालंदा विद्यापीठ

- **निम्नलिखित विधान सही या गलत, बताइए।**

6) नालंदा विद्यापीठ के बौद्ध आचार्य नागार्जुन थे। [1]

7) सामान्यतया मिले ऐसे संसाधन को सामान्य सुलभ संसाधन कहते है। [1]

8) पृथ्वी पर जल संसाधन का मूल स्रोत ''वृष्टि'' है। [1]

9) श्रम उत्पादन का निर्जीव साधन है। [1]

10) आतंकवाद सिर्फ देश की समस्या है। [1]

- **सही विकल्प चुनकर रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए।**

11) महर्षि चरक ..... ग्रंथ लिखे थे। [1]
(चरकसंहिता, सुश्रुतसंहिता, वाग्भट्टसंहिता)

12) एलिफेंटा की गुफा ..... राज्य में आयी है। [1]
(आन्ध्र प्रदेश, महाराष्ट्र, गुजरात)

13) ..... देश का सर्वाधिक सौर्य ऊर्जा प्राप्त करने वाला राज्य है। [1]
(महाराष्ट्र, गुजरात, केरल)

14) विकासशील देश की ..... मुख्य आर्थिक प्रवृत्ति होती है। [1]
(खेती, व्यापार, उद्योग)

15) नीचे के देशो में निम्न मानव विकास अंक वाले देश ..... है। [1]
(नार्वे, नाईजर, ब्राजील)

- **निम्नलिखित विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए।**

16) निम्नलिखित में से कौन सा विधान सही नही है। [1]

(A) भारत ने विश्व में ''वसुधैव कुटुंबकम'' की भावना साकार की है।

(B) ''मुझे कहते गर्व हो रहा है कि जिस धर्म का मैं प्रतिनिधि हूँ। उस धर्म ने जगत को सहिष्णुता और विश्वबंधुत्व का पाठ सिखाया है। स्वामी विवेकानन्द।

(C) सहिष्णुता और विश्वबंधुत्व में मानने वाली भारतीय प्रजा ने डच और अंग्रेजों का भी सत्कार किया।

(D) प्राचीन भारत के ज्योतिर्धरो ने भारत की आर्थिक एकता पर बल दिया था।

17) यह जमीन हिमालय की घाटियों एवँ ढ़लानो के क्षेत्रो में 2700 मीटर से 3000 मीटर तक की उँचाई पर पायी जाती है। इसके स्तर पतले एवँ अपरिपक्क होते है। यह किस प्रकार की जमीन है। [1]

(A) लेटेराइट जमीन
(B) पर्वतीय जमीन
(C) दलदलीय जमीन
(D) लाल जमीन

18) निम्नलिखित बहुउद्देशीय योजनाओं को अनेक लाभान्वित राज्यो के साथ जोड़कर योग्य क्रम चुनिए। [1]

(1) भाखरा – नांगल
(2) कोसी
(3) नागार्जुन सागर
(4) नर्मदा

(A) बिहार
(B) पंजाब
(C) गुजरात
(D) आन्ध्र प्रदेश

(A) (1 - B), (2 - A), (3 - C), (4 - D)
(B) (1 - B), (2 - A), (3 - D), (4 - C)
(C) (1 - D), (2 - C), (3 - B), (4 - A)
(D) (1 - C), (2 - D), (3 - A), (4 - B)

19) विश्व व्यापार संगठन की स्थापना कब हुई? [1]

(A) ता :– 8-8-1995
(B) ता :– 8-3-1995
(C) ता :– 1-1-1995
(D) ता :– 21-4-1995

20) भारत में नक्सलवादी आन्दोलन का प्रारंभ सबसे पहले पश्चिम बंगाल के किस विस्तार से शुरू हुआ? [1]

(A) नक्सलबारी
(B) उत्तरबारी
(C) नोर्थबारी
(D) उत्तर–पूर्व

• **नीचे दिये गये प्रश्नों के उत्तर एक–दो वाक्य में लिखों।**

21) गुजरात में रोप–वे किन स्थानों पर आए हुए है? [1]

22) भारत में सबसे कम गरीबी वाला राज्य कौन सा है? [1]

23) "विश्व वृद्ध दिवस" किस तारीख को मनाया जाता है? [1]

24) ई. स. 1972 में स्वीडन के किस शहर में पर्यावरण की सुरक्षा हेतु पहली बार पृथ्वी परिषद का आयोजन किया गया था? [1]

विभाग – B

- **निम्नलिखित प्रश्न संख्या 25 से 37 तक 13 प्रश्नों में से किन्हीं 9 (नौ) प्रश्नों के उत्तर लगभग (15 से 35) शब्दों में लिखिए। (प्रत्येक के 2 अंक)** [18]

25) प्राकृतिक विरासत में किन–किन बाबतो का समावेश होता है? [2]

26) "पडी पटोले भात फाटे पर फीटे नहि" यह कहावत किसके साथ सम्बधित है? इसके विषय में परिचय दीजिए। [2]

27) नीचे दिए गए शब्द का परिचय दीजिए। [2]

(1) कुमीन (2) गरबा

28) प्राचीन भारत की वास्तुशास्त्र में किन विद्वानों का विशेष योगदान रहा है? [2]

29) गुजरात में कौन–कौन से संग्रहालय आये हुए है? [2]

30) बहुउद्देशीय योजना का महत्व बताइए। [2]

31) ताँबा की उपयोगिता बताइए। [2]

32) भारत में लोहे के मुख्य प्राप्ति स्थान बताइए। [2]

33) (1) मुझे पहचानों– मैं भारत की सिलिकोन वेली कहा जाता हूँ।
(2) मुझे सनराइज उद्योग (Sunrise Industis) भी कहते है। [2]

34) मुंबई और अहमदाबाद सूती कपड़ा उद्योग का केन्द्र है। समझाओ। [2]

35) आंतरिक व्यापार का अर्थ उदाहरण सहित समझाइए। [2]

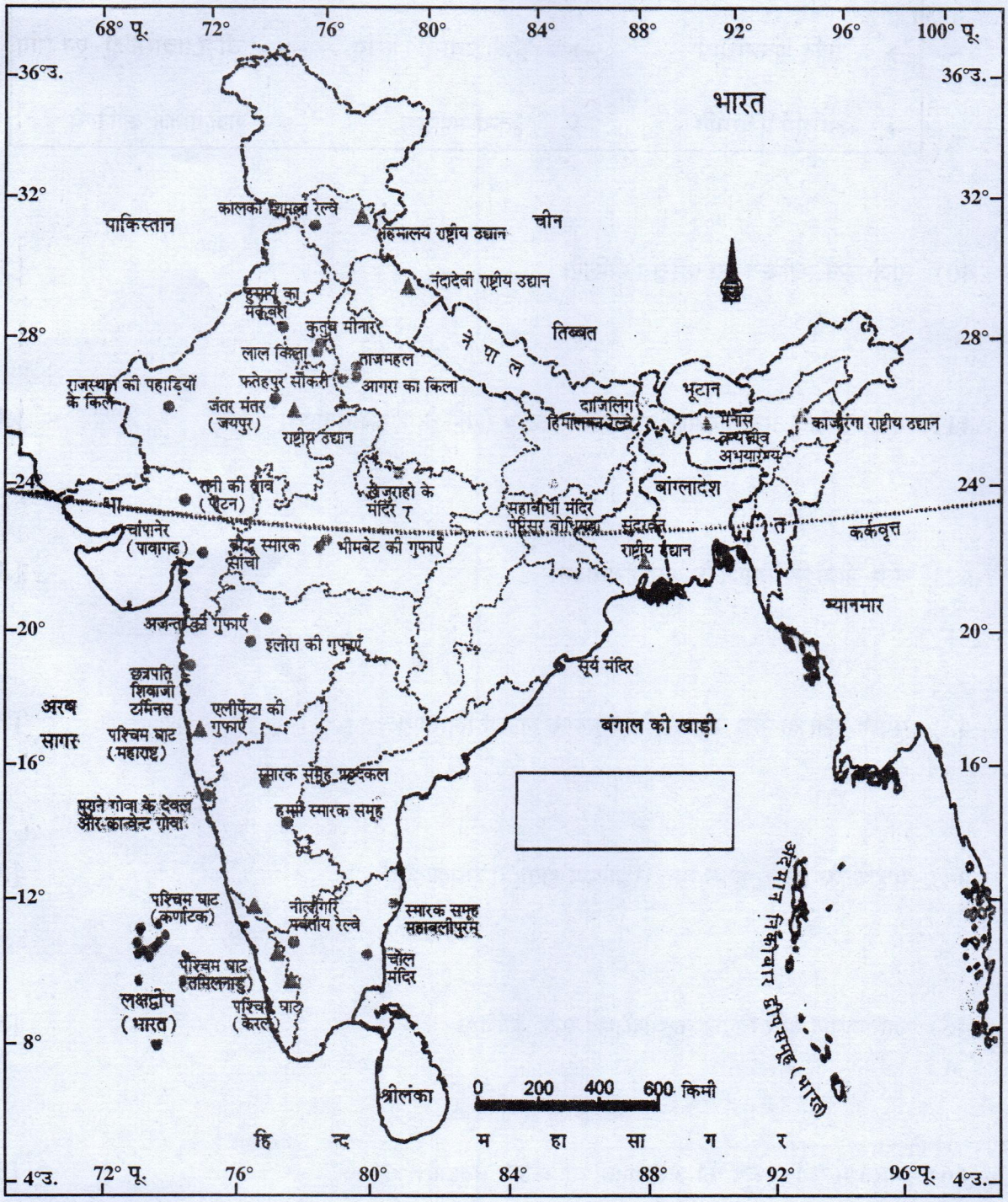
36) संकल्पना समझाइए : [2]
(1) प्रति व्यक्ति आय
(2) बिन आर्थिक प्रवृत्ति

37) पर्यावरण की सुरक्षा के लिए उपाय बताइए। [2]

विभाग – C

- **निम्नलिखित प्रश्न संख्या 38 से 46 तक 9 प्रश्नों में से किन्हीं 6 (छ) प्रश्नों के उत्तर लगभग (60 से 80) शब्दों में लिखिए। (प्रत्येक के 3 अंक)** [18]

38) नीचे दिये गए भारत के नक्शा के आधार पर गुजरात, महाराष्ट्र, उत्तर प्रदेश में आये हुए साँस्कृतिक विरासत के स्थलों की सूची बनाओ। [3]

39) नीचे एक कोष्ठक दिया है। जिसमें भारत के प्रसिद्ध विद्यापीठो, नालंदा, तक्षशिला, वाराणसी और वल्लभी विद्यापीठ के साथ जुड़े हुए महान व्यक्ति है। जिनको खोजकर विद्यापीठ के अनुसार अलग करे। [3]

→ महावीर स्वामी	→ भगवान बुद्ध	→ कुमार गुप्त
→ व्याकारणशास्त्री पाणिनी	→ चन्द्रगुप्त मौर्य	→ आचार्य गुणमति
→ आदि शंकराचार्य	→ चीनी प्रवासी इत्सिंग	→ चीनी प्रवासी ह्यु-एन सांग
→ आचार्य स्थिरमति	→ चैतन्य महाप्रभु	→ राजनीतिज्ञ कौटिल्य

40) ताजमहल स्थापत्य का परिचय दीजिए। [3]

41) जमीन कटाव अर्थात क्या? जमीन का कटाव रोकने के उपाय बताइये। [3]

42) वन्य जीवों के विनाश के कारण बताओ। [3]

43) गरीबी रेखा के नीचे जीवन जीने वाले के लक्षण लिखिए। [3]

44) ग्राहक का किस-किस तरह से शोषण होता है। समझाइए। [3]

45) आतंकवाद और विद्रोह के बीच भेद स्पष्ट कीजिए। [3]

46) भारत में स्त्री-पुरूष की असमानता का कारण बताओ। [3]

विभाग – D

- **47 से 53 तक दिए गए सात प्रश्नों में से किन्ही चार प्रश्नों के उत्तर लिखिए। प्रश्न संख्या – 54 (नक्शा) अनिवार्य है। (लगभग 120 से 150 शब्दों में) (प्रत्येक के 4 अंक)** [20]

47) पाठ–3 के आधार पर एक कोष्ठक दिया है। इस नमूना के अनुसार उत्तर वही में कोष्ठक बनाकर उसके मांग के अनुसार गुजरात के शिल्प–स्थापत्य के स्थलों के नाम के साथ तीन–तीन क्रम तक लिखों। [4]

उदाहरण : गुजरात की मस्जिद

(1) जामा मस्जिद – अहमदाबाद

क्रम न.	गुजरात के मंदिर	स्थल	क्रम न.	गुजरात के जैन मंदिर	स्थल
1			1		
2			2		
3			3		

क्रम न.	गुजरात की बावडी	स्थल	क्रम न.	गुजरात की गूफा	स्थल
1			1		
2			2		
3			3		

48) गणित शास्त्र में आर्यभट्ट द्वारा की गयी खोज के विषय में लिखिए। [4]

49) अन्तर बताइए :– खरीफ फसल – रबी फसल। [4]

50) नीचे के दो फसलों के चित्रों को देखकर उन्हे पहचानों और उसके बारे में टिप्पणी लिखो। [4]

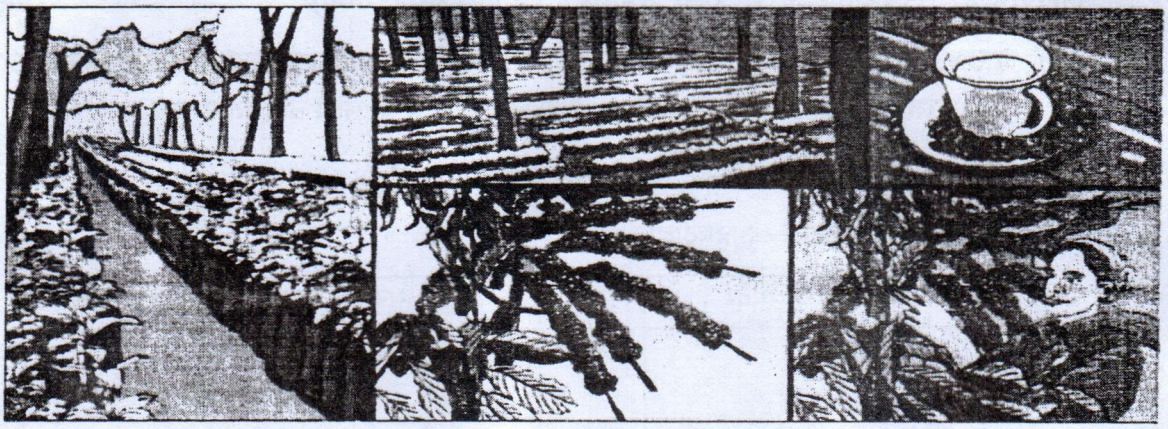
(तापमान, बरसात, जमीन की अनुकूलता, उत्पादक राज्य)

(1)

तथा

(2)

51) बेरोजगारी के प्रकार बताइए। [4]

52) I.S.I., F.P.O., M.P.O., HACCP, के मार्क का पूरा नाम लिखो और किन-किन वस्तुओं पर लगाया जाता है। बताओ। [4]

53) बाल मजदूरी अर्थात क्या? बाल मजदूरी कहाँ-कहाँ देखने को मिलती है। बाल मजदूरी रोकने के उपाय बताओ। [4]

54) निम्नलिखित स्थानों में दिए गए भारत के मानचित्र (नक्शे) में दर्शाइए। [4]

1) रेगिस्तानी प्रकार की जमीन
2) गीर राष्ट्रीय उद्यान
3) सूती कपड़ा उद्योग का केन्द्र (मुंबई)
4) चाय उत्पादक प्रदेश

<u>अंध विद्यार्थीयों के लिए</u>

1) रेगिस्तानी जमीन कहाँ पायी जाती है?
2) गीर राष्ट्रीय उद्यान किस राज्य में स्थित है?
3) महाराष्ट्र में सूती कपड़े का मुख्य केन्द्र कौन सा है?
4) चाय का मुख्य उत्पादक राज्य कौन सा है?

▽▽▽▽